

જગ્યાનું નામ : સરકારી કોલેજોમાં રાજ્યશાસ્ત્ર વિષયના મદદનીશ પ્રાધ્યાપક, વર્ગ-૨

ભાગ-૧ અને ભાગ-૨ ના ૧૫૦ મિનિટના સંયુક્ત પ્રશ્નપત્રની પ્રાથમિક કસોટીનો અભ્યાસક્રમ

પ્રાથમિક કસોટીનો અભ્યાસક્રમ	
ભાગ-૧	
માધ્યમ: ગુજરાતી	કુલ ગુણ : ૧૦૦
૧	ભારતની ભૂગોળ- ભૌગોલિક, આર્થિક, સામાજિક, કુદરતી સંસાધન અને વસ્તી અંગેની બાબતો- ગુજરાતના ખાસ સંદર્ભ સાથે
૨	ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો- સાહિત્ય, કલા, ધર્મ અને સ્થાપત્યો- ગુજરાતના ખાસ સંદર્ભ સાથે
૩	ભારતનો ઇતિહાસ- ગુજરાતના ખાસ સંદર્ભ સાથે
૪	ભારતની અર્થવ્યવસ્થા અને આયોજન
૫	ભારતીય રાજનીતિ અને ભારતનું બંધારણ: (૧) આમુખ (૨) મૂળભૂત અધિકારો અને ફરજો (૩) રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો (૪) સંસદની રચના (૫) રાષ્ટ્રપતિની સત્તા (૬) રાજ્યપાલની સત્તા (૭) ન્યાયતંત્ર (૮) અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ અને સમાજના પછાત વર્ગો માટેની જોગવાઈઓ (૯) એટર્ની જનરલ (૧૦) નીતિ આયોગ (૧૧) પંચાયતી રાજ (૧૨) નાણા પંચ (૧૩) બંધારણીય તથા વૈધનિક સંસ્થાઓ- ભારતનું ચૂંટણી પંચ, સંઘ લોક સેવા આયોગ, રાજ્ય લોક સેવા આયોગ, કોમ્પ્ટ્રોલર એન્ડ ઓડિટર જનરલ; કેન્દ્રીયસતર્કતા આયોગ, લોકપાલ તથા લોકાયુક્ત અને કેન્દ્રીય માહિતી આયોગ
૬	સામાન્ય બૌદ્ધિક ક્ષમતા કસોટી
૭	સામાન્ય વિજ્ઞાન, પર્યાવરણ અને ઇન્ફર્મેશન એન્ડ કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી
૮	ખેલ જગત સહિત રોજબરોજના પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય મહત્વના બનાવો

Syllabus of Preliminary Test

part-1

Medium: Gujarati

Total Marks- 100

1	Geography of India-Physical, Economic, Social, Natural Resources and population related topics- with special reference to Gujarat
2	Cultural heritage of India-Literature, Art, Religion and Architecture- with special reference to Gujarat
3	History of India with special reference to Gujarat
4	Indian Economy and Planning
5	<u>Indian Polity and the Constitution of India:</u> (1) Preamble (2) Fundamental Rights and Fundamental Duties (3) Directive Principles of State Policy (4) Composition of Parliament (5) Powers of the President of India (6) Powers of Governor (7) Judiciary (8) Provisions for Scheduled Castes, Scheduled Tribes and backward classes of the society (9) Attorney General (10) NITIAayog (11) Panchayati Raj Institutions (12) Finance Commission (13) Constitutional and Statutory Bodies: Election Commission of India, Union Public Service Commission, State Public Service Commission, Comptroller and Auditor General; Central Vigilance Commission, Lokpal and Lokayukta, Central Information Commission
6	General Mental Ability
7	General Science, Environment and Information & Communication Technology
8	Daily events of Regional, National and International Importance including Sports

જગ્યાનું નામ : સરકારી કોલેજોમાં રાજ્યશાસ્ત્ર વિષયના મદદનીશ પ્રાધ્યાપક, વર્ગ-૨

કુલ પ્રશ્નો ૨૦૦

કુલ ગુણ ૨૦૦

માધ્યમ: ગુજરાતી

૧. રાજનીતિશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંત:

રાજનીતિશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંતની પ્રકૃતિ (વ્યાખ્યા), તેની મુખ્ય નિસ્ખતો, ૧૯૭૦ થી હાસ અને પુનરુત્થાન, ઉદારમતવાદ અને માર્ક્સવાદ,

વૈયક્તિક અને સામાજિક ન્યાય, વિચારધારાની ભૂમિકા, પરિવર્તનના સિદ્ધાંતો : લેનિન, માઓ, ગાંધી

૨. રાજનીતિસિદ્ધાંતની તત્વવિચારણા:

પ્રાચીન ભારતીય રાજનીતિ (વસ્તુવિચાર) કૌટિલ્ય અને શાન્તિપર્વ:

ગ્રીક રાજનીતિ: પ્લેટો અને એરિસ્ટોટલ

યુરોપી રાજનીતિ-૧ : મેકિયાવેલી, હોબ્ઝ, લોક, રુસો

યુરોપીય રાજનીતિ-૨ : બેન્થામ, જ.એસ.મિલ, હેગલ, કાર્લ માર્ક્સ અને ગ્રીન

સાંપ્રત રાજનીતિ-૧ : લેનિન, માઓ, ગ્રામસ્કી.

સાંપ્રત રાજનીતિ-૨ : રાવલ્સ, નૉઝિક અને કોમ્યુનિટેરિયન્સ (સામાજિકવાદ), અર્વાચીન ભારતીય

રાજનીતિ : ગાંધી, એન.એસ.રોય, અરવિંદઘોષ, જયપ્રકાશ, આંબેડકર, સાવરકર

વિભાવનાઓ અને સમસ્યા-૧ : મધ્યયુગીન રાજનીતિ, ચર્ચ-રાજ્યના સંબંધો અને બેધારી નીતિ

વિભાવનાઓ અને સમસ્યા-૨ : વર્તનવાદ અને અનુવર્તનવાદ, રાજનીતિ સિદ્ધાંતની પડતી અને પુનરુત્થાન, લોકશાહી, સ્વતંત્રતા અને સમાનતા,

૩. તુલનાત્મક રાજશાસ્ત્ર અને રાજશાસ્ત્રીય પૃથ્થકરણ:

તુલનાત્મક રાજનીતિશાસ્ત્ર : એક વિદ્યાશાખા લેખે તેની ઉત્ક્રાંતિ, પ્રકૃતિ (વ્યાખ્યા) અને ક્ષિતિજો

તુલનાત્મક રાજનીતિશાસ્ત્રના અભ્યાસ – અભિગમો પરંપરાગત, સંરચનાગત ક્રિયાત્મક, પદ્ધતિગત, માર્ક્સીય

બંધારણવાદ : વિભાવનાઓ, સમસ્યાઓ અને મર્યાદાઓ

સરકારના પ્રકારો : એકકેન્દ્રીય- સમવાચી, લોકસભાલક્ષી – પ્રમુખશાહીલક્ષી

સરકારના અંગો: કારોબારી, વિધાનસભા, ન્યાયતંત્ર, તુલનાત્મક પરિપ્રેક્ષ્યમાં ત્રણેનો આંતરસંબંધ,

પક્ષ-પદ્ધતિઓ અને વર્ચસ જુથો, ચૂંટણીપ્રથાઓ, અમલદારશાહી પ્રકારો અને ભૂમિકાઓ, રાજશાસ્ત્રીય

વિકાસ અને રાજશાસ્ત્રીય આધુનિકરણ, રાજનીયક સંસ્કૃતિ, રાજનીયક, સામાજિકરણ, અને રાજનીયક

સંક્રમણ, રાજનીતિજ્ઞ સમાજ-અગ્રણીઓ, લોકશાહીના સમાજઘોરણનો સિદ્ધાંત, સત્તા, અધિકાર અને કાયદેસરતા, ક્રાંતિ : સિદ્ધાંતો અને પ્રકારો

તાબેદારી : વિકાસ અને અલ્પ વિકાસ.

કારોબારી, વિધાનસભા અને ન્યાયતંત્ર, ભારત અને યુ.એસ.એ., યુ.કે. અને સ્વિઝરલેન્ડના વિશેષ સદર્ભમાં, પક્ષીયપદ્ધતિ અને વિરોધપક્ષની ભૂમિકા, મતદાર સંબંધી પ્રક્રિયા, સત્તાનું અલાયદીકરણ, કાયદાનો નિયમ અને ન્યાયતંત્રીય નિરીક્ષણ.

૪. ભારત સરકાર અને રાજનીતિ:

રાષ્ટ્રીય ચળવળ, બંધારણીય વિકાસ અને ભારતીય રાજ બંધારણનું ઘડતર ભારતીય બંધારણના આદર્શ-પાયા, પ્રસ્તાવના, મૂળભૂતહક્કો અને ફરજો, અને માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો.

બંધારણ : સામાજિક આર્થિક પરિવર્તનનો આધાર, બંધારણીય સુધારાઓ, અને સમીક્ષા

સંરચના અને પ્રક્રિયા - ૧ : પ્રમુખ, વડાપ્રધાન, તંત્રીમંડળ, લોકસભાકીય કાર્યપદ્ધતિ, સંરચના અને પ્રક્રિયા- ૨ : રાજ્યપાલ, મુખ્યપ્રધાન, મંત્રીમંડળ, વિધાનસભા પંચાયતી રાજસંસ્થાઓ : ગ્રામિણ અને શહેરી, તેમનાં કાર્યો

સમવાયતંત્ર : ભારતમાં તેનો સિદ્ધાંત અને વિનિયોગ, સ્વાયત્તતાની માંગણીઓ અને અલગતાવાદી આંદોલનો કેન્દ્ર - રાજ્યના સંબંધોમાં ઉપસી આવતા પ્રવાહો, કેન્દ્રીય કારોબારી, લોકસભા, ન્યાયતંત્રો: સુપ્રિમકોર્ટ, હાઈકોર્ટ્સ, અદાલતી સમીક્ષા, લોકહિતના મુકદ્દમાઓ સમેત ન્યાયતંત્રીય ગતિશીલતા, ન્યાયતંત્રીય સુધારાઓ, રાજકીય પક્ષો, વર્ચસ જૂથો, લોકમત, જાહેરમાધ્યમો, સનદી, લશ્કરી અમલદાર અને ખેડૂત આંદોલનો,

ચૂંટણીઓ : મતદારોનું વર્તન, ચૂંટણીપંચ, મતદારો સંબંધી સુધારાઓ

૫. જાહેર વહીવટ (પબ્લિક એડમિનિસ્ટ્રેશન):

જાહેર વહીવટક્ષેત્રનો વિદ્યાશાખા લેખેવિકાસ, જાહેર વહીવટના ક્ષેત્રે અભ્યાસના અભિગમો, નિર્ણયાત્મક બળ, પર્યાવરણલક્ષી અને પદ્ધતિઓ વહીવટી વ્યવસ્થાનો વિકાસ

સંગઠનના સિદ્ધાંતો : સંઘટનના મુખ્ય આધારો, હરોળ અને સાથીઓ અધિકાર સંબંધી એકવાયતા, દરજ્જાઓ, અંકુશની સીમા કેન્દ્રીયતા અને વિકેન્દ્રીયતા, સંઘટનના પ્રકારો- ઔપચારિક - અનૌપચારિક સંગઠનો,

સંગઠનનાંસ્વરૂપો : વિભાગ, જાહેર સંકુલ અને નિગમ, મુખ્ય સંચાલક, નિમણૂક તાલીમ, બઢતી, શિસ્ત, નૈતિકતા, શેઠ-નોકર સંબંધો

અમલદારશાહી : સિદ્ધાંતો, પ્રકારો અને ભૂમિકાઓ, મેક્સ વેબર અને એના સમીક્ષકો, સનદી અમલદારો- પ્રધાન સંબંધક, નેતાગીરી, નિર્ણયો લેવામાં તેની ભૂમિકા, સંક્રમણ (વિચારવિનિમય)

નાણાકીય વહીવટ : બજેટ, ઓડિટ, ભારત અને ઈંગ્લેન્ડ (યુ.કે.) ના વિશિષ્ટ સંદર્ભે નાણા અંકુશ

સુવહીવટ: વહીવટીય ભ્રષ્ટાચારની સમસ્યાઓ, પારદર્શકતા અને જવાબદારી, માહિતિ પ્રાપ્તિનો હક્ક, ફરિયાદ નિવારણ સંસ્થાઓ, લોકપાલ અને લોકાયુક્ત શાસનનું નિયમન- ન્યાયતંત્રીય અને વિધાનસભાકીય અમલદારશાહી

૬. આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધો:

સ્પર્ધાગત સિદ્ધાંતો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોના અભ્યાસ માટેના અભિગમો : આદર્શવાદી, વાસ્તવિક પદ્ધતિઓ, રમત, સંસ્ક્રમણ અને નિર્ણયાત્મકતા, આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં સત્તા, રસ અને વિચારધારા સત્તાનાં અંગો/ ઘટકો : સંપાદન, સત્તાનો ઉપયોગ અને મર્યાદાઓ, દર્શન/દ્રષ્ટિ

રાષ્ટ્રીય હિતનું ઘડતર અને પોષણ : આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોમાં વિચારધારાનો અર્થ, ભૂમિકા અને પ્રસ્તુતતા શસ્ત્રસરંજામ અને યુદ્ધો : વંશલક્ષી સમસ્યાઓ યુદ્ધો/ સંઘર્ષો : પ્રકૃતિ, કારણો અને પ્રકારો, પરંપરાગત, ન્યૂક્લીયર / બાયો કેમિકલ યુદ્ધો, પ્રતિબંધકતા, શસ્ત્રસ્પર્ધા, શસ્ત્રનિયંત્રણ અને નિ:શાસ્ત્રીકરણ. સમસ્યાઓની શાંતિપૂર્ણ સમજૂતિ, સંઘર્ષ-ઉકેલ, રાજકીય મુત્સદ્દીગીરી, World Order વિશ્વસંઘ અને શાંતિ અભ્યાસો, ઠંડુંયુદ્ધ, જોડાણો, તટસ્થતા, શિતયુદ્ધનો અંત, વૈશ્વિકતા, આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદામાં રાજ્યોનાં હક્કો અને ફરજો, દરમિયાનગીરી, સંઘિનો કાયદો, યુદ્ધનો પ્રતિબંધ અને નાશ

આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોની રાજકીયશાસ્ત્રીય વ્યવહાર : આંતરરાષ્ટ્રીય નૂતન અર્થવ્યવસ્થા, ઉત્તર-દક્ષિણસંવાદ, દક્ષિણ-દક્ષિણનો સહકાર, ડબલ્યુટીઓ, નૂતનસંસ્થાનવાદ અને તાબેદારી

પ્રાદેશિક અને પેટા પ્રાદેશિક સંઘો:

વિશેષતા : સાર્ક એશિયન, ઓપેસીટી, ઓએસએસ, સંયુક્તરાષ્ટ્રો, ધ્યેયો, હેતુઓ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના કાર્યની રચના અને મૂલ્યાંકન, શાંતિ અને વિકાસના દ્રષ્ટિકોણો, ખતપત્ર/સનદ ફેર તપાસ, સંયુક્તરાષ્ટ્ર અંતર્ગત સત્તાખોરી અને ફૂટનીતિ, નાણાવિનિમય અને શાંતિસુરક્ષાની કામગીરી.

આંતરરાષ્ટ્રીય બાબતો પરત્વે ભારતની ભૂમિકા: પડોશીઓ સાથેના ભારતના સંબંધો, યુધ્ધો, કરારનામા અને સુરક્ષા-ખેવના, મધ્યસ્થીય ભૂમિકા, ભારતીય વિદેશનીતિ અને ફૂટનીતિનાં વિશેષ લક્ષણો. સંઘર્ષો અને તેનું નિવારણ, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાની બદલાતી વિભાવના અને રાષ્ટ્ર-રાજ્ય પધ્ધતિને પડકારો, શસ્ત્રો અને શસ્ત્રનિયંત્રણ.

ભારતની ન્યૂક્લીયરનીતિ

પડોશીઓ અને યુ.એસ.એ. સાથેના ભારતના સંબંધો; યુ.એનમાં ભારતની ભૂમિકા, ભારત અને પ્રાદેશિક સંગઠનો (સાર્ક, એશિયન) હિન્દ મહાસાગર.

૭. રાજનિયક વિકાસ, રાજનિયક આધુનિકરણ, રાજનિયક સામાજિકરણ અને રાજનિયક સંસ્કૃતિ અને સત્તા અધિકારી, રાજનીતિજ્ઞ સમાજધૂરીણવર્ગ

૮. રાજ્ય-રાજકારણની સબળતા:

જાતિ, વર્ણ, લિંગ, દલિત અને પ્રાદેશિક સમસ્યાઓ, રાષ્ટ્રનિર્માણ અને ભાવાત્મક એકતાની સમસ્યાઓ.

૯. ભારતમાં વિકાસ નિયોજન અને વહીવટીતંત્ર:

અમલદારશાહી અને વિકાસના પડકારો, વહીવટીય સંસ્કૃતિ, વહીવટીય ભ્રષ્ટાચાર, વહીવટીય સુધારા, પંચાયતરાજ, પ્રજાકીય વહીવટીતંત્ર પર ઉદારમતવાદિતાની અસર.

**Syllabus for the Preliminary Examination for the recruitment of Assistant
Professor (Political Science), Class-II**

Medium : English

1. Political Theory:

Nature of Political Theory, its main concerns, decline and resurgence since 1970s

Liberalism and Marxism

Individual and Social Justice

Role of Ideology

Theories of change : Lenin, Mao, Gandhi

2. Political Thought:

Ancient Indian Political Thought : Kautilya and Shanti Parva.

Greek Political Thought : Plato and Aristotle

European Thought–I : Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau

European Thought–II : Bentham, J. S. Mill, Hegel, Karl Marx and Green.

Contemporary Political Thought–I : Lenin, Mao, Gramsci, Karl Marx.

Contemporary Political Thought–II : Rawls, Nozic and Communitarians.

Modern Indian Thought : Gandhi, M. N. Roy, Aurobindo Ghosh, Joy Prakash, Ambedkar, Savarkar.

Concepts and Issue–I : Medieval Political Thought : Church State Relationship and Theory of Two Swords.

Concepts and Issue—II : Behaviouralism and Post-Behaviouralism, Decline and Resurgence of Political Theory.

Democracy, Liberty and Equality.

3. Comparative Politics and Political Analysis:

Evolution of Comparative Politics as a discipline; nature and scope.

Approaches to the study of comparative politics : Traditional, Structural-Functional, Systems and Marxist.

Constitutionalism : Concepts, Problems and Limitations.

Forms of Government : Unitary—Federal, Parliamentary—Presidential.

Organs of Government : Executive, Legislature, Judiciary—their interrelationship in comparative perspective.

Party Systems, role of opposition and Pressure Groups; Electoral Systems.

Bureaucracy—types and roles.

Political Development and Political Modernization.

Political Culture, Political Socialization and Political Communication.

Political Elite; Elitist theory of Democracy.

Power, Authority and Legitimacy.

Revolution : Theories and Types.

Dependency : Development and Under Development.

Approaches to the study of comparative Politics

Constitutionalism in theory and practice

Executive, Legislature and Judiciary with special reference to India, USA, UK and Switzerland

Separation of Powers, Rule of Law and Judicial Review

4. Indian Government and Politics:

National Movement, Constitutional Developments and the Making of Indian Constitution.

Ideological Bases of the Indian Constitution, Preamble, Fundamental Rights and Duties and Directive Principles.

Constitution as Instrument of Socio-Economic Change, Constitutional Amendment and Review.

Structure and Process–I : President, Prime Minister, Council of Ministers, Working of the Parliamentary System.

Structure and Process–II : Governor, Chief Minister, Council of Ministers, State Legislature.

Panchayati Raj Institutions: Rural and Urban, their working.

Federalism : Theory and Practice in India; Demands of Autonomy and Separatist, Movements; Emerging trends in Centre-State Relations.

Judiciary: Supreme Court, High Courts, Judicial Review, Judicial Activism, including Public Interest Litigation cases, Judicial Reforms.

Political Parties, Pressure Groups, Public Opinion, Media; Subaltern and Peasant, Movements.

Elections, Electoral Behaviour, Election Commission and Electoral Reforms.

Union Executive, Parliament, Supreme Court, Judicial Activism

5. Public Administration:

Development of Public Administration as a discipline; Approaches to the study of Public Administration: Decision-making, Ecological and Systems; Development, Administration.

Theories of organization.

Principles of organization: Line and staff, unity of command, hierarchy, span of control, centralization and decentralization, Types of organization—formal and informal; Forms of organization; department, public corporation and board.

Chief Executive: Types, functions and roles.

Personnel administration: Recruitment, Training, Promotion, Discipline, Morale, Employee-Employer Relations.

Bureaucracy : Theories, Types and Roles; Max Weber and his critics. Civil, servant—Minister relationship.

Leadership, its role in decision-making; Communication.

Financial Administration : Budget, Audit, Control over Finance with special, reference to India and UK

Good Governance; Problems of Administrative Corruption; Transparency and Accountability; Right to Information.

Grievance Redressal Institutions : Ombudsman, Lokpal and Lokayukta.

Control over Administration—Judicial and Legislative

6. International Relations:

Contending Theories and Approaches to the study of International Relations; Idealist, Realist, Systems, Game, Communication and Decision-making.

Power, Interest and Ideology in International Relations; Elements of Power : Acquisition, use and limitations of power, Perception, Formulation and Promotion of National Interest, Meaning, Role and Relevance of Ideology in International Relations.

Arms and Wars : Nature, causes and types of wars/conflicts including ethnic disputes; conventional, Nuclear/bio-chemical wars; deterrence, Arms race, Arms control and Disarmament.

Peaceful settlement of disputes, conflict resolution, Diplomacy, World-order and Peace studies.

Cold war, Alliances, Non-alignment, End of Cold war, Globalisation. Rights and Duties of states in international law, intervention, Treaty law, prevention and abolition of war.

Political Economy of International Relations; New International Economic Order, North-South Dialogue, South-South Cooperation, WTO, Neo-colonialism and Dependency.

Regional and sub-regional organisations especially SAARC, ASEAN, OPEC, OAS.

United Nations : Aims, Objectives, Structure and Evaluation of the working of UN, Peace and Development perspectives; Charter Revision; Power-struggle and Diplomacy within UN, Financing and Peace-keeping operations.

India's Role in International affairs : India's relations with its neighbours, wars, security concerns and pacts, Mediatorial Role, distinguishing features of Indian Foreign Policy and Diplomacy.

Conflicts and Conflict-Resolution

Changing concept of National Security and Challenges to the Nation-State System, Arms and Arms-control

Determinants and Compulsions of India's, India's Nuclear Policy

India's Role in the UN,

India and Regional Organizations (SAARC, ASEAN), Indian Ocean.

7. Political Development

Political Modernization

Political Socialisation and Political Culture

Power and Authority

Political Elite

8. Dynamics of state politics

Class, Caste, Gender, Dalit and Regional Issues, Problems of Nation-Building and Integration

9. Development Planning and Administration in India

Bureaucracy and Challenges of Development

Administrative Culture; Administrative Corruption, and Administrative Reforms, Panchayati Raj

Impact of Liberalization on Public Administration